

‘સમયસાર’ ગાથા-૧૬૮. ‘આસ્રવ અધિકાર’. ‘હવે રાગાદિ સાથે નહિ મળેલા ભાવની ઉત્પત્તિ બતાવે છે :-’ એટલે કે રાગની સાથે જ્ઞાનનું જે એકત્વ હતું એ અનાદિ સંસાર હતો. એ રાગથી ભિન્ન પડીને જ્ઞાનસ્વભાવ, ભલે રાગ રહ્યો, પણ રાગથી ભિન્ન પડીને જ્ઞાન સ્વભાવ પ્રગટ થયો એનું સ્વરૂપ બતાવે છે.

પવકે ફલમ્હિ પહિણ જહ ણ ફલં બજ્ઝણ પુણો વિટે ।

જીવસ્સ કમ્મભાવે પહિણ ણ પુણોદયમુવેદિ ।।૧૬૮ ।।

ફળ પકવ ખરતાં, વૃંત સહ સંબંધ ફરી પામે નહીં,

ત્યમ કર્મભાવ ખર્યે, ફરી જીવમાં ઉદય પામે નહીં. ૧૬૮.

ટીકા :- ‘જેમ પાકું ફળ...’ કેરી આદિ જે પાકું ફળ હોય ને ! ‘ડીંટાથી એકવાર છૂટું પડ્યું...’ એના ડીંટાથી એકવાર છૂટું પડી ગયું ‘ફરીને ડીંટા સાથે સંબંધ પામતું નથી...’ કેરી, જમરૂખ (તુટતાં) ફરીને એના ડીંટડા સાથે જોડાતું નથી. ‘તેમ કર્મના ઉદયથી ઉત્પન્ન થતો ભાવ...’ જીવમાં પુણ્ય ને પાપના ભાવ મારા છે, એવો ઉત્પન્ન થયેલો ભાવ. એકલા રાગ-દ્વેષ નહિ. રાગ-દ્વેષ છે ઈ મારા છે, એવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ ‘ઉત્પન્ન થતો ભાવ જીવભાવથી એકવાર છૂટો પડ્યો...’ અંતરમાં સ્વભાવની દૃષ્ટિ કરી ચૈતન્ય ભગવાન પરિપૂર્ણ પરમાત્મા, એનો આશ્રય કરી અને એકવાર ઈ સમ્યગ્દર્શન પામ્યો તો મિથ્યાત્વનો ભાવ જે હતો તે નાશ થઈ ગયો. રાગની એકતાબુદ્ધિનો જે મિથ્યાત્વ ભાવ હતો એ સ્વભાવની એકતાબુદ્ધિના ભાવ દ્વારા નાશ થયો.

‘જીવભાવથી...’ એમ છે, હોં ! દ્રવ્ય નહિ, જીવભાવ. કર્મના ઉદયથી થતો જીવભાવ. એ પુણ્ય અને પાપ મારા છે, એવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ. આહા..હા...! ‘એકવાર છૂટો પડ્યો...’ સમ્યગ્દર્શનથી આત્માને જાણ્યો, માન્યો, અનુભવ્યો એથી તેનું મિથ્યાત્વ તો એકવાર છૂટું પડ્યું. આ..હા...! ‘ફરીને જીવભાવને પામતો નથી.’ ફરીને તે મિથ્યાત્વ ભાવ જીવભાવને પામતો નથી. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :- મિથ્યાત્વભાવ જીવભાવ નથી ?

ઉત્તર :- મિથ્યાત્વ ભાવ જીવભાવ છે. જડના ભાવનું અહીં કામ નથી. જડકર્મના નિમિત્તના સંબંધે પોતાના સ્વભાવને ભૂલી જે રાગ અને દ્વેષ મારા, એવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ એ જીવનો ભાવ અહીંયાં કહેવામાં આવે છે. એવી વાત છે.

મુમુક્ષુ :- એકવાર એમ કહે કે એ જીવનો ભાવ નથી.

ઉત્તર :- ઈ કઈ અપેક્ષાએ ? એ જીવનું સ્વરૂપ નથી તે અપેક્ષાએ (કહ્યું છે). અહીં તો એની પર્યાયમાં સ્વભાવના ભાન વિના પર્યાયમાં જે પુણ્ય અને પાપ, શુભ-અશુભ ભાવ એ મારા છે (એવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ). ઈ શુભ-અશુભ ભાવ ભલે હો, પછી શુભ-અશુભ ભાવ તો રહેશે. પણ એ શુભ-અશુભ ભાવ મારા છે, એવો જે જીવનો મિથ્યાત્વ ભાવ. આહા..હા...!

‘એકવાર છૂટો પડ્યો થકો...’ આહા..હા...! અહીં તો અપ્રતિહતની જ વાત છે. જેને એકવાર ચૈતન્ય ભગવાન અનંત ગુણગંભીર તત્ત્વ દષ્ટિમાં લીધું અને સ્વભાવની સાથે એકતા કરી એને જીવભાવ જે મિથ્યાત્વ ભાવ હતો તે છૂટી ગયો એ ફરીને ઉત્પન્ન નહિ થાય. આહા..હા...! આમ છે. આચાર્યોની વાત જ અપ્રતિહતની વાત છે.

ભગવાન પૂર્ણાનંદ સ્વરૂપ પૂર્ણ ચિદ્દેહન એવી દ્રવ્ય વસ્તુ છે, વસ્તુ છે એનું જ્યાં ભાન થઈને પ્રતીત થઈને અનુભવ થયો ત્યારે તે જીવમાં મિથ્યાત્વ ભાવ હતો તે નાશ થઈ ગયો. ફરીને હવે એ મિથ્યાત્વ ભાવ થશે નહિ. અહીં તો ઈ કહે છે. ઈ હવે પડવાનું નથી એમ કહે છે. આહા..હા...! મૂળ પહેલી વાત મિથ્યાત્વ અને સમક્રિત, ઈ બેની વાત જ પહેલી સમજવી કઠણ છે. પછી તો રાગ-દ્વેષ હોય ને ટળે ને અસ્થિરતા થાય એ બધી સાધારણ વાત છે. એ કોઈ ચીજ (નથી). આ..હા...! ભગવાન પૂર્ણાનંદ અને પૂર્ણ અતીન્દ્રિય ગુણનો ગંભીર ભગવાન, એની સાથે પુણ્ય અને પાપ એ મારા છે, એવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ, એ જીવનો ભાવ છે) એમ કીધું ને ? જડકર્મ છે એ તો જડ અજીવમાં ગયું. પણ આ ભાવ જે ખર્ચો છે કે, પુણ્ય-પાપ મારા, એ ભાવ જીવનો ભાવ છે. મિથ્યાત્વ (ભાવ છે). આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ?

એ મિથ્યાત્વ ભાવ ‘એકવાર છૂટો પડ્યો થકો ફરીને જીવભાવને પામતો નથી.’ આહા..હા...! એ મિથ્યાત્વ ભાવ જે શરીર, વાણી, મન તો એક કોર ભિન્ન રહ્યા પણ પુણ્ય ને પાપનો વિકલ્પ જે વિકૃત ભાવ છે, એની ઉપર જ્યાં સુધી દષ્ટિ છે ત્યાં સુધી તેને જીવનો મિથ્યાત્વ ભાવ કહેવામાં આવે છે. આકરું કામ છે. ચાહે તો પંચ મહાવ્રતધારી ત્યાગી થયો હોય, હજારો રાણીને છોડીને મુનિ થયો હોય પણ અંતરના એ શુભ પરિણામ જે છે એ મારા છે એવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ... આહા..હા...! એ જીવનો ભાવ છે, એ જીવમાં થયેલો ભાવ છે.

એક બાજુ એમ કહેવું કે, મિથ્યાત્વ ને અવ્રત ને પ્રમાદ, કષાય બધા પુદ્ગલના પરિણામ

છે. ઈ પહેલા આવી ગયું છે ને ? ૫૦-૫૫ (ગાથા). મિથ્યાત્વ ને બધા પુદ્ગલના પરિણામ કીધાં. કઈ અપેક્ષાએ ? જીવનો સ્વભાવ નથી એ અપેક્ષાએ એ વાત કરી છે. પણ થાય છે ત્યારે જીવમાં થાય છે. આહા..હા...! એ કર્મને લઈને નહિ તેમ દ્રવ્ય સ્વભાવને લઈને નહિ. પર્યાયમાં રાગ છે એ મારો (છે), એવી બુદ્ધિ. આહા..હા...! પર્યાયબુદ્ધિ કહેવા માગે છે.

ત્રિકાળી ચૈતન્ય ભગવાન પૂર્ણાનંદનું પરમાત્મ સ્વરૂપ બિરાજે છે તેનો તેને આદર નથી, તેનો તેને સ્વીકાર નથી અને કૃત્રિમ જે ક્ષણિક વિકૃત દશા દયા, દાન, કામ, ક્રોધ ભાવ (થાય) એ મારા, એ જીવનો મિથ્યાત્વ ભાવ છે. એ મિથ્યાત્વ ભાવ એકવાર જીવ સ્વભાવની એકત્વબુદ્ધિથી, રાગની એકત્વબુદ્ધિ એવો જે મિથ્યાત્વ ભાવ, એ સ્વભાવની એકત્વબુદ્ધિથી નાશ થયો એ ફરીને ઉત્પન્ન થવાનો નથી. આહા..હા...! આવું સ્વરૂપ !

‘આ રીતે જ્ઞાનમય એવો,...’ આત્મામય એવો. પછી જે અસ્થિરતાના રાગ-દ્વેષ છે એની અહીં ગણતરી ગણી નથી. અહીંયાં તો સમ્યગ્દર્શન થતાં આત્માના પરિપૂર્ણ સ્વભાવનો અનુભવ થઈને પ્રતીત થતાં... આહા..હા...! તે ‘જ્ઞાનમય એવો,...’ ભાવ. ત્યારે જ્ઞાનમય ભાવ થયો. ઓલો મિથ્યાત્વ ભાવ હતો. પર્યાયબુદ્ધિમાં રાગને પોતાનો માનવો એ મિથ્યાત્વ ભાવ હતો. એ મિથ્યાત્વ ભાવ સ્વભાવ ભાવના ભાન દ્વારા છોડ્યો તો એ જ્ઞાનભાવ રહ્યો. આત્મ સ્વભાવ ભાવ થયો. આહા..હા...! એને આ ‘જ્ઞાનમય એવો, રાગાદિક સાથે નહિ મળેલો...’ છે ? આહા..હા...! જ્ઞાનમય એટલે ચૈતન્ય સ્વરૂપ છે, ભગવાન, એના જ્ઞાનમય એટલે સ્વભાવમય – આત્મામય ભાવ. એ રાગ સાથે નહિ મળેલો ભાવ છે. સમજાય છે કાંઈ ?

મુમુક્ષુ :- રાગ સાથે નહિ મળેલો એવો ભાવ એટલે શું ?

ઉત્તર :- રાગ કીધું ને, રાગની એકતાબુદ્ધિથી જે મિથ્યાત્વ ભાવ હતો તે સ્વભાવની એકતાબુદ્ધિથી ટળ્યો, એ જ્ઞાન ભાવ હવે રાગની એકતાબુદ્ધિમાં નહિ આવે. સમજાણું કાંઈ ? ગાથાઓ તો એક એક ગાથા ‘સમયસાર’ની, ‘પ્રવચનસાર’ની અલૌકિક વાતું છે ! આ..હા...!

અરે...! આ ભગવાન અંદર ભગવાન સ્વરૂપ આત્મા બિરાજે છે. ત્રણે કાળે નિરાવરણ અખંડ આનંદકંઠ પ્રભુ છે. એને નાનામાં નાનો રાગનો વિકલ્પ ભગવાનની ભક્તિ આદિનો હો કે કોઈપણ (શુભ વિકલ્પ હો), એ રાગને આત્માના સ્વભાવ સાથે એકત્વબુદ્ધિ કરી, તે મિથ્યાત્વ ભાવ જીવનો ભાવ કહ્યો, એ જીવનો ભાવ એકવાર જ્ઞાનસ્વભાવના ભાવની એકાગ્રતાથી નાશ થયો એ ફરીને મિથ્યાત્વ ઉત્પન્ન નહિ થાય. આહા..હા...!

‘આ રીતે જ્ઞાનમય એવો,...’ આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપ, આનંદસ્વરૂપ, શાંતસ્વરૂપ, વીતરાગ સ્વરૂપ એવા અનંત ગુણની પરિણતિરૂપ ભાવ. આ..હા...! અનંત ગુણની પરિણતિરૂપ જ્ઞાનમય એવો (ભાવ), ‘રાગાદિક સાથે નહિ મળેલો...’ વિકલ્પ ઉઠે એની સાથે એકત્વપણે નહિ થયેલો. આહા..હા...! રાગ થાશે ખરો, પણ તેમાં એકત્વબુદ્ધિ નહિ રહે. એને ભિન્ન તરીકે જાણવામાં

રહેશે. આ..હા...! આવી વાત.

‘રાગાદિક સાથે નહિ મળેલો ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે.’ એટલે મિથ્યાત્વ ભાવ ટળતા એકલો સ્વભાવ ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે. આ..હા...! મિથ્યાત્વ ભાવ ટળતા જ્ઞાનમય ભાવ, સ્વભાવમય ભાવ, વીતરાગમૂર્તિ પ્રભુ, એનો ભાવ ઉત્પન્ન થાય છે. એ જ્ઞાનમય ભાવ કહેવામાં આવે છે. આહા..હા...! આવી ધર્મની (વાતું). મિથ્યાત્વ (ટાળીને) સમકિતને (પ્રગટ કરવાની) આ રીતે છે, કહે છે. આ તો શરૂઆતની વાત છે.

ભાવાર્થ :- ‘જો જ્ઞાન...’ એટલે આત્મસ્વભાવ, ભગવાન પૂર્ણ આનંદ સ્વરૂપ, પૂર્ણ જિન સ્વરૂપ જ છે, એ જિનસ્વરૂપને. ‘જ્ઞાન...’ એટલે જિનસ્વરૂપ ‘એકવાર (અપ્રતિપાતી ભાવે) રાગાદિકથી જુદું પરિણમે...’ આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા આનંદ ને જ્ઞાન ને શાંત ને વીતરાગમૂર્તિ, એ એકવાર રાગથી ભિન્ન પડીને... આહા..હા...! ‘જુદું પરિણમે...’ રાગ પરિણમે ભલે પણ રાગથી આત્માનો સ્વભાવ ભિન્ન પડીને જુદો પરિણમે ‘તો ફરીને તે કદી રાગાદિક સાથે ભેળસેળ થઈ જતું નથી.’ આહા..હા...!

આત્માના આનંદ અને જ્ઞાન સ્વભાવની એકતા દ્વારા મિથ્યાત્વ ભાવ રાગનો એકતાભાવ ટળી ગયો એ જ્ઞાનભાવ સાથે હવે ફરીને એકરૂપ થતો નથી. એક એવી જ વાત અહીં લીધી છે. ફરીને મિથ્યાત્વ પામશે, ફલાણું થાશે (એ વાત નથી લીધી). આહા..હા...! આ તો ધીરાના કામ છે. આ કંઈ બહારની ચીજ નથી. આહા..હા...!

અંતરમાં પૂર્ણાનંદ પ્રભુ (બિરાજે છે) એને ભૂલીને રાગના નાનામાં નાના કણ સાથે એકત્વબુદ્ધિ (થાય એ મિથ્યાત્વ છે). બંધમાં એ લીધું છે ને ? ભાઈ ! ઉપયોગમાં રાગને એક કરે છે, એમ ત્યાં લીધું છે. ‘બંધ અધિકાર’. એકલો રાગ રહે છે એમ નથી લીધું. ‘બંધ અધિકાર’ જે એને લીધો છે. ઉપયોગમાં રાગને એક કરે છે એ બંધનું કારણ છે એમ ત્યાં લીધું છે. મિથ્યાત્વ ! ઉપયોગ – જાણવું-દેખવું એવો જે ઉપયોગ, એમાં એ રાગને ઉપયોગમાં એકપણે કરે છે, એ જ મિથ્યાત્વ અને એ જ બંધનું કારણ છે. ત્યાં એમ લીધું છે. ‘બંધ અધિકાર’માં આગળ આવશે. આ..હા...!

અહીં પણ એ લીધું. ધીરો થઈને એકવાર ચૈતન્યપ્રભુ પૂર્ણ સ્વભાવની વીતરાગી શક્તિઓથી ભરેલો, વીતરાગી શક્તિઓથી ભરેલો ! એમાં એકવાર રાગની એકતા તોડીને સ્વભાવની એકતા કરે તો એ જ્ઞાનમય ભાવ રહેશે. એટલે પછી વીતરાગ ભાવ રહેશે. ભલે ચોથે ગુણસ્થાન (છે) પણ એ બધો વીતરાગ ભાવ છે. સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન કોઈ એમ કહે છે ને, સમકિત તો સરાગ ચોથે હોય પછી સાતમે વીતરાગ થાય. અહીં તો ચોથેથી જ્ઞાનમય કહો કે સમકિતમય કહો કે વીતરાગમય ભાવ કહો (એ શરૂ થઈ જાય છે). એમ આવ્યું ને ભાઈ આમાં ? હવે પેલા કહે છે કે, સાતમે (વીતરાગ સમકિત) થાય. અરે... પ્રભુ ! સાંભળ, ભાઈ ! અરે...! ભાઈ ! પહેલી શરૂઆત જ થઈ નથી ત્યાં સાતમું

ક્યાંથી આવશે ? આહા..હા...!

પહેલી જડ જ કાપી નથી. રાગનો સૂક્ષ્મ વિકલ્પ અને એનાથી પણ પ્રભુ તો અનંત ગુણનો સૂક્ષ્મ... આહા..હા...! એવી સૂક્ષ્મતાની સાથે સૂક્ષ્મ નાનામાં નાનો રાગ, પર્યાયબુદ્ધિથી જેણે એકત્વ કર્યું છે, તેના જીવભાવને મિથ્યાત્વ ભાવ કહે છે. આહા..હા...! પછી ચાહે તો ભલે દિગંબર સાધુ હો, હજારો રાણી છોડી, પંચ મહાવ્રત પાળતો હોય. પણ જેને એ સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ ત્રિકાળ સ્વભાવ, એની સાથે આ રાગ સ્થૂળ છે. આમ સૂક્ષ્મ પણ અત્યંત સ્થૂળ ‘પુણ્ય-પાપ અધિકાર’માં કીધું છે ને ? અત્યંત સ્થૂળ શુભરાગ પણ અત્યંત સ્થૂળ. પ્રભુ તો અંદર અનંત સૂક્ષ્મ ચૈતન્ય સ્વભાવનો સાગર પ્રભુ (છે). આહા..હા...! એની સાથે આ રાગ અત્યંત સ્થૂળ (છે). આહા..હા...! પથરા જેવો અંદર સ્થૂળ એની (સાથે) એકત્વ કર્યું છે. જેણે એ આત્માના સ્વભાવમાં એ રાગને એકત્વ માન્યો છે, એનાથી મને લાભ થશે, એમ માનનારે રાગને એકત્વપણે જ માન્યો છે. આહા..હા...! દયા, દાન, વ્રત પરિણામથી...

મુમુક્ષુ :- અજ્ઞાનમાં ક્યાં ખબર પડે કે આ રાગ છે ?

ઉત્તર :- એને ખબર જ ક્યાં છે ? એના માટે તો વાત ચાલે છે. આહા..હા...! વ્રત ને તપ ને રાગ છે, કોણ કહે છે ? પણ એને ખબર જ ક્યાં છે ? વૃત્તિ ઊઠે છે એ વિકાર છે અને એ સ્થૂળ છે. પ્રભુ તો અંદર અતિ સૂક્ષ્મ અરૂપી ભગવાન (છે). આ..હા...! એવા સૂક્ષ્મ સ્વભાવી પરમાત્મા, એને સ્થૂળ સ્વભાવી ભાવી વિકાર – રાગ, એનાથી જે જુદો પડ્યો.. આહા..હા...! છે ?

‘રાગાદિકથી જુદું પરિણામે તો ફરીને તે કદી રાગાદિક સાથે ભેળસેળ થઈ જતું નથી.’ આહા..હા...! ‘આ રીતે...’ ઉત્પન્ન થયેલો, શું ? ‘રાગાદિક સાથે નહિ મળેલો જ્ઞાનમય ભાવ...’ ઉત્પન્ન થયેલો શું ? પેલો તો ગયો. રાગની એકતાબુદ્ધિનો મિથ્યાત્વ ભાવ તો ગયો. હવે ઉત્પન્ન શું થયું ? પેલાનો વ્યય થઈ ગયો. ઉત્પન્ન શું થયું ? આહા..હા...! ‘આ રીતે ઉત્પન્ન થયેલો, રાગાદિક સાથે નહિ મળેલો જ્ઞાનમય ભાવ સદાકાળ રહે છે.’ ભગવાન જેમ સદાકાળ રહે છે તેમ રાગની એકતા તૂટીને જ્ઞાન ને આનંદમય ભાવ થયો, વીતરાગી પરિણતિ થાય (એ) સદાકાળ રહે છે. પરિણતિ, હોં ! વસ્તુ તો વસ્તુ (છે), ઈ નહિ. આ..હા...! આવું સમજવું મુશ્કેલ પડે. એટલે પછી કરો ધર્મ, પુણ્ય ને પાપના પરિણામ. પુણ્યના (પરિણામ) કરે (એટલે) એને થઈ ગયો ધર્મ ! આહા..હા...!

‘આ રીતે ઉત્પન્ન થયેલો, જ્ઞાનમય ભાવ સદાકાળ રહે છે.’ આહા..હા...! પછી તે રાગની સાથે એકત્વ થતું જ નથી. ભગવાનની ધારા, જ્ઞાન અને આનંદની ધારા રાગની ધારાથી સદાય છૂટી જ રહે છે. આહા..હા...! ઈ આવી ગયું છે ને આપણે ! બે ધારા – કર્મધારા અને જ્ઞાનધારા. ‘પછી જીવ અસ્થિરતારૂપે રાગાદિકમાં જોડાય...’ રાગ અને વિકલ્પથી એકતા જેણે તોડી છે અને સ્વભાવની એકતા પ્રગટી છે એને હવે મિથ્યાત્વ ભાવ તો ઉત્પન્ન

થતો નથી. ત્યારે સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યક્જ્ઞાન એવો ચૈતન્યનો ભાવ ઉત્પન્ન થાય. એ ઉત્પન્ન થયો તે તેને સદાકાળ રહે છે. એ ભાવ સદાકાળ રહે છે. રાગથી ભિન્ન પડેલી શ્રદ્ધા, જ્ઞાન અને ચારિત્રની દશા એ રાગથી સદાકાળ ભિન્ન રહે છે. આહા..હા...!

‘પછી જીવ અસ્થિરતારૂપે...’ જરી રાગ આવે. જ્ઞાનીને જરી અશુભ રાગ અને શુભ રાગ આવે. ઈ અસ્થિરતાનો છે, એકતાબુદ્ધિનો એ નથી. આહા..હા...! ‘જીવ અસ્થિરતારૂપે...’ રાગાદિ કીધું ને ? જરી દ્વેષ આવે. આહા..હા...! જ્ઞાનીને દ્વેષનો અંશ આવે, રાગ આવે, વિષય વાસના આવે, અશુભ રાગ થાય અને શુભ રાગ ભક્તિ આદિનો પણ જ્ઞાનીને આવે. ‘અસ્થિરતારૂપે રાગાદિકમાં જોડાય તે નિશ્ચયદષ્ટિમાં જોડાણ છે જ નહિ...’ આહા..હા...! સ્વભાવની સાથે જોડાણ થયું તેથી રાગની સાથે હવે જોડાણ છે જ નહિ. ભલે અસ્થિરતારૂપે રાગ આવ્યો, દ્વેષ આવ્યો. આહા..હા...! છે ?

નિશ્ચયદષ્ટિમાં એ રાગમાં જોડાણ નથી, એકત્વબુદ્ધિ નથી ને એથી જોડાણ નથી. આહા..હા...! આવું હવે. ઝીણી વાતું ક્યારે સમજવી ? બહારમાં કો’ક દિ’ માંડ કલાક નવરો થાય તો (સાંભળવા મળે) સામાયિક કરો ને કાં ભક્તિ કરો ને પૂજા કરો ને વ્રત કરો ને અપવાસ કરો.. થઈ રહ્યું, જાઓ જિંદગી (લૂંટાઈ જાય) !

મુમુક્ષુ :- લૂંટાઈ જાય.

ઉત્તર :- રોકાય ગયો. આહા..હા...!

અહીંયાં તો કહે છે કે, એ રાગના વિકલ્પમાં રોકાણો એની સાથે એકત્વબુદ્ધિ થઈ. તેથી તે મિથ્યાત્વ ભાવ થયો અને એ મિથ્યાત્વ ભાવને જેણે એકવાર જીવના સ્વભાવ સન્મુખ થઈને રાગથી વિમુખ થઈ, સ્વભાવની સન્મુખ થઈને એકવાર રાગની એકતા તોડી તેને હવે રાગ સાથે એકત્વ - જોડાણ થાતું નથી. રાગ સાથે એકત્વનું જોડાણ થાતું નથી. આહા..હા...! ‘નિશ્ચયદષ્ટિમાં જોડાણ છે જ નહિ...’ આહા..હા...! એ તો વ્યવહારનયથી અસ્થિરતા છે એ જાણે છે વ્યવહારનય.

‘અને તેને જે અલ્પ બંધ થાય...’ સમક્રિતીને જ્ઞાનીને રાગની એકતા તૂટી તે ધર્મીને જે અસ્થિરતાનો રાગ થાય તેમાં જોડાણ - એકત્વપણું નથી તેથી તે નિશ્ચયદષ્ટિમાં તેનું જોડાણ છે નહિ અને તે દષ્ટિમાં તેને બંધ અલ્પ થાય તે નિશ્ચયદષ્ટિમાં બંધ છે જ નહિ. આહા..હા...! અલ્પ રાગાદિ થાય, એ તીવ્ર વિષયવાસના (થાય), અરે...! રૌદ્ર ધ્યાન થાય. આ..હા...!

મુમુક્ષુ :- અનંત સંસારનું કારણ ન થાય.

ઉત્તર :- અલ્પ સ્થિતિ, રસ હોય છે. એ નિશ્ચયદષ્ટિમાં એનો બંધ ગણવામાં આવ્યો નથી. આહા..હા...! એની સાથે જોડાણ નથી તેથી તેનો બંધ થાય તેને પણ અહીં ગણવામાં આવ્યો નથી. સમજાણું કાંઈ ? આવી વાત !

‘કારણ કે અબદ્ધસ્પૃષ્ટરૂપે પરિણમન નિરંતર વર્ત્યા જ કરે છે.’ શું કીધું ઈ ? જે ચૌદમી, પંદરમી ગાથામાં આવ્યું ને ! અબદ્ધસ્પૃષ્ટ ! રાગના ભાવના બંધથી ભિન્ન. રાગ જેને સ્પર્શ્યો નથી, એવો જે અબદ્ધસ્વરૂપ ભગવાન, એની રાગની એકતા તૂટીને અબદ્ધ સ્વરૂપનું જ્ઞાન ને ભાન થયું તે અબદ્ધસ્પૃષ્ટપણાનું પરિણમન તો સદા નિરંતર રહ્યા જ કરે છે. રાગની એકતાબુદ્ધિ તૂટી તે રાગ વિનાનો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ ભાવ સદા નિરંતર રહ્યા જ કરે છે. આહા..હા...! વીતરાગતા છે. આ..હા...! પેલા ના પાડે છે કે, ચોથે ગુણસ્થાને વીતરાગતા ન હોય. અરે...પ્રભુ !

વીતરાગ સ્વરૂપ જ આત્મા છે, એની શ્રદ્ધા, જ્ઞાન ને પરિણમન થયું એ વીતરાગરૂપે પરિણમન હોય કે રાગરૂપે હોય ? ભલે સમકિત હોય અને ચોથું ગુણસ્થાન હોય. આહા..હા...! એ વીતરાગભાવપણે ભલે જઘન્ય ભાવ છે, ઉત્કૃષ્ટ તો યથાખ્યાત થાય ત્યારે (થાય), પણ જઘન્ય ભાવ છે એ વીતરાગભાવપણે પરિણમે છે અને રાગની સાથે જોડાણ – એકત્વ નથી. માટે રાગ સાથે જોડાણ નથી અને એ રાગથી કંઈ કર્મથી થોડો રસ બંધ પડે એ નિશ્ચયદષ્ટિમાં એને ગણવામાં આવતો નથી. આહા..હા...!

‘અબદ્ધસ્પૃષ્ટરૂપે પરિણમન નિરંતર વર્ત્યા જ કરે છે.’ સમ્યક્દષ્ટિને રાગના વિકલ્પની એકતા તૂટતાં વીતરાગ ભાવની અબદ્ધસ્પૃષ્ટ પર્યાય નિરંતર પરિણમ્યા જ કરે છે. આ..હા..હા...! એક વાર ગયું ને થયું, એ થયું તો થયું જ તે, એમ કહે છે. એ થયું તે તે જ રીતે રહ્યા કરે છે. આહા..હા...! રાગથી સંબંધ અને બંધ વિનાનો સ્વભાવ પ્રગટ્યો એ પરિણમન નિરંતર રહ્યા કરે છે. ચાહે તો એ લડાઈમાં ઊભો હોય, સમકિતી ! બે ભાઈ બાઝ્યા ને ! ‘બાહુબલીજી’ અને ‘ભરત’. પણ અંદર તો અબદ્ધસ્પૃષ્ટ પરિણમન નિરંતર રહે જ છે. અરે...! આ વાત કેમ બેસે ? એના ઉપર ઉપર રાગ થાય છે, એનું પરિણમન અહીં અબદ્ધસ્પૃષ્ટમાં ગણવામાં આવ્યું નથી. આહા..હા...! આવું છે.

‘વળી તેને મિથ્યાત્વની સાથે રહેનારી પ્રકૃતિઓનો બંધ થતો નથી...’ જે ૪૧ પ્રકૃતિ મિથ્યાત્વમાં બંધાતી. આહા..હા...! ૧૪૮માંથી ૪૧ વધારે અંદર હતી. એ સમિકત થતાં ૪૧ પ્રકૃતિનો બંધ થતો જ નથી. આહા..હા...! ‘મિથ્યાત્વની સાથે રહેનારી પ્રકૃતિઓનો બંધ થતો નથી અને અન્ય પ્રકૃતિઓ સામાન્ય સંસારનું કારણ નથી;...’ એ શું કહ્યું ? બીજી પ્રકૃતિ થોડી બંધાય છે પણ સામાન્ય સંસાર જે મિથ્યાત્વ (તેનું કારણ નથી). કહેશે, આના પછી તરત કહેશે. ‘સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ જ છે;...’ ઓલી કોર કહેશે. ઓલી કોર પાછળ કહેશે. ‘સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ જ છે;...’ પહેલી લીટી. ખરેખર મિથ્યાત્વ જ આસ્રવ છે. ખરેખર મિથ્યાત્વ જ સંસાર છે. ખરેખર મિથ્યાત્વ જ પાપ છે. આહા..હા...!

‘તેને મિથ્યાત્વની સાથે રહેનારી પ્રકૃતિઓનો બંધ થતો નથી અને અન્ય પ્રકૃતિઓ સામાન્ય સંસારનું કારણ નથી;...’ સામાન્ય એટલે જે અનંત સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ હતું, અનંત સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ, એ નથી. એ સામાન્ય સંસાર કહેવાય. અલ્પ સ્થિતિ રસ

પડે છે એની અહીં ગણતરી ગણવામાં આવી નથી. આ..હા...! અને તે પણ સમક્રિતીને અશુભ ભાવ આવે ભલે, પણ છતાં આયુષ્ય જ્યારે બંધાશે ત્યારે શુભભાવ આવશે એમાં બંધાશે. આહા..હા...! ચોથે ગુણસ્થાને ગમે ઈ લડાઈમાં ઊભો હોય, વિષયવાસનામાં આવી ગયો હોય પણ તે ટાણે એને ભવિષ્યનું આયુષ્ય નહિ બંધાય. આહા..હા...! કેમકે આત્મા અબદ્ધસ્પૃષ્ટ ચૈતન્યમૂર્તિ ભગવાન દષ્ટિ અને જ્ઞાનમાં નિરંતર પરિણમ્યો છે એને ભવિષ્યનું આયુષ્ય બંધાય એ શુભભાવ આવશે ત્યારે બંધાશે. એટલું એ દષ્ટિ અને નિર્મળતાનું જોર છે. આહા..હા...!

‘અન્ય પ્રકૃતિઓ...’ એટલે કે મિથ્યાત્વ સાથેની ૪૧ બંધાય એ સિવાય, ‘અન્ય પ્રકૃતિઓ સામાન્ય...’ અનંત ‘સંસારનું કારણ નથી...’ સામાન્ય એટલે મિથ્યાત્વનું કારણ નથી અને મિથ્યાત્વ નથી એટલે સામાન્ય અનંત સંસારનું કારણ નથી. ‘મૂળથી કપાયેલા વૃક્ષનાં લીલાં પાંદડાં...’ આહા..હા...! જે વૃક્ષનું મૂળ કાપી નાખ્યું પછી એના ‘લીલાં પાંદડાં જેવી તે પ્રકૃતિઓ શીઘ્ર...’ સુકાવાની છે. મૂળ કાપ્યું એના પાંદડાં સુકાઈ જવાના. અલ્પ કાળે હવે ઈ પાંદડાં વધવાના નહિ. આહા..હા...! મૂળ પહેલી ચીજ છે એના પર જોર નથી અને જોર બધું આ વ્રત ને તપ ને ત્યાગ ને આ ને આ... પંચ કલ્યાણક કરો મોટા...!

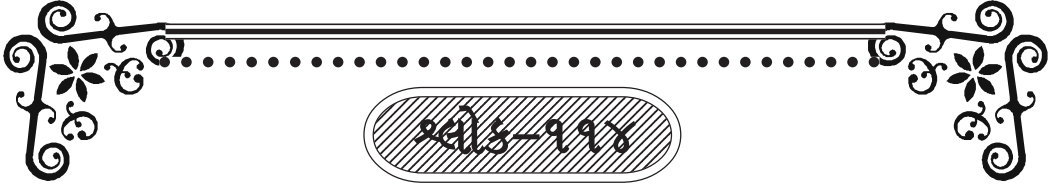
મુમુક્ષુ :- પંચ કલ્યાણક તો આપના હાથે જ થાય છે એટલે બિચારા કરે ને !

ઉત્તર :- પંચ કલ્યાણક (વખતે) શુભભાવ હોય, બીજું શું ? એ ક્રિયા તો જડની પરથી થાય છે અને શુભભાવ હોય તે પણ પોતાની ચીજ નથી. આહા..હા...!

એ તો લખાણ આવ્યું છે, પાનું આવ્યું છે ને ! પાનું ! સૌરાષ્ટ્રમાં એમ કે, ‘શ્રીમદ્’ને લઈને દિગંબર ધર્મ શરૂ થયો, પછી ‘કાનજીસ્વામી’ને લઈને દિગંબર ધર્મના મંદિરો થયા. છાપુ આવ્યું હતું. ક્યાંક એ છાપુ છે. કાલે બપોરે હતું. નથી ને ? ‘નિયમસાર’ (છે). આ પાનું છે, આ. આમાં આવ્યું છે. અહીં કે દિ’નું પડ્યું હતું. સૌરાષ્ટ્રમાં દિગંબર જૈન સંપ્રદાય. લેખક : શ્રી સત્ય. એમ કરીને બધું નાખ્યું છે. ‘શ્રીમદ્’ને લઈને થયેલું પછી ‘કાનજીસ્વામી’ને લઈને સૌરાષ્ટ્રમાં જિનમંદિરો થયા, દિગંબર ધર્મ (વિસ્તાર પામ્યો). આ..હા...! એ તો બહારની વાતું છે. બહાર થાય ને ન થાય, એની સાથે કાંઈ (લેવાદેવા નથી). આહા..હા...!

‘મૂળથી કપાયેલા વૃક્ષનાં લીલાં પાંદડાં જેવી તે પ્રકૃતિઓ શીઘ્ર સુકાવાયોગ્ય છે.’ જેના ઝાડના મૂળિયાં કાપ્યા એના પાંદડાં થોડા દિ’માં સુકાઈ જશે. એમ જેણે મિથ્યાત્વની ગાંઠ ગાળી નાખી અને સમ્યગ્દર્શન આત્માનું કર્યું એને બીજી પ્રકૃતિઓ જે થોડી છે એ થોડા કાળમાં સુકાઈ જવાની. આહા..હા...! આવું કઠણ.

હવે, સમક્રિતીને અશુભભાવ થાય તોપણ કહે છે કે, તેનો એ જાણનાર છે અને એને બંધ પડે એ નિશ્ચયથી નથી. મિથ્યાદષ્ટિને ભક્તિ આદિ પુણ્યનો શુભભાવ હોય તો કહે છે કે, મિથ્યાદષ્ટિને અનંત સંસારનું કારણ છે. રાગની સાથે એકતા અને સ્વભાવ સાથે એકતા, એમ આ વસ્તુ છે. આ..હા...! એ બેસવું કઠણ જગતને. આ..હા...!

(શાલિની)

भावो रागद्वेषमोहेर्विना यो
जीवस्य स्याद् आननिर्वृत्त एव ।
रुन्धन् सर्वान् द्रव्यकर्मास्रबौधान्
एषोऽभावः सर्वभावास्रवाणाम् ।।११४।।

હવે, 'જે જ્ઞાનમયભાવ છે તે જ ભાવાસ્રવનો અભાવ છે' એવા અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે :-

શ્લોકાર્થ :- [जीवस्य] જીવને [यः] જે [रागद्वेषमोहैः विना] રાગદ્વેષમોહ વગરનો, [ज्ञाननिर्वृत्तः एव भावः] જ્ઞાનથી જ રચાયેલો ભાવ [स्यात्] છે અને [सर्वान् द्रव्यकर्मास्रव-ओघान् रुन्धन्] જે સર્વ દ્રવ્યકર્મના આસ્રવના થોકને (અર્થાત્ જથ્થાબંધ દ્રવ્યકર્મના પ્રવાહને) રોકનારો છે, [एषः सर्व-भावास्रवाणाम् अभावः] તે (જ્ઞાનમય) ભાવ સર્વ ભાવાસ્રવના અભાવસ્વરૂપ છે.

ભાવાર્થ :- મિથ્યાત્વ રહિત ભાવ જ્ઞાનમય છે. તે જ્ઞાનમય ભાવ રાગદ્વેષમોહ વગરનો છે અને દ્રવ્યકર્મના પ્રવાહને રોકનારો છે; તેથી તે ભાવ જ ભાવ-આસ્રવના અભાવસ્વરૂપ છે.

સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ જ છે; તેથી મિથ્યાત્વસંબંધી રાગાદિકનો અભાવ થતાં, સર્વ ભાવાસ્રવનો અભાવ થયો એમ અહીં કહ્યું. ૧૧૪.

શ્લોક ૧૧૪ ઉપર પ્રવચન

'હવે, જે જ્ઞાનમય ભાવ છે...' મિથ્યાત્વ ગયા પછી જે આત્મજ્ઞાન થયું અને આત્માની શ્રદ્ધા, સ્થિરતા આદિ (થયા) એ બધા આત્મભાવ થયા. અનંતા ગુણોની પર્યાય પ્રગટી એ બધી આત્મામય થઈ. સમકિત કહ્યું ને ! 'સર્વ ગુણાંશ તે સમકિત'. જેટલા ગુણો છે એની વ્યક્ત અંશે બધી પર્યાય પ્રગટી એ બધા જ્ઞાનમય ભાવ છે, આનંદમય છે, સ્વભાવમય

છે. આહા..હા...!

‘તે જ ભાવાસ્રવનો અભાવ છે...’ ‘જે જ્ઞાનમય ભાવ છે તે જ ભાવાસ્રવનો અભાવ છે’ મિથ્યાત્વરૂપી ભાવાસ્રવ. આ..હા..હા...! એનો અભાવ છે. ‘એવા અર્થનું કળશરૂપ કાવ્ય કહે છે :-’ લ્યો ! ૧૧૪ (કળશ).

(શાલિની)

भावो रागद्वेषमोहेर्विना यो

जीवस्य स्याद् आननिर्वृत्त एव ।

रुन्धन् सर्वान् द्रव्यकर्मास्रवौघान्

एषोऽभावः सर्वभावास्रवाणाम् ।।૧૧૪।।

‘જીવને જે રાગદ્વેષમોહ...’ વિના. એ મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધી એ લેવા. ‘રાગદ્વેષમોહ વગરનો, જ્ઞાનથી જ રચાયેલો ભાવ...’ અહીં એમ કહે કે, બિલકુલ રાગ વિનાનો, એ નહિ. રાગની એકતાની બુદ્ધિવાળો રાગ-દ્વેષ, એ વિનાનો ભાવ. રાગ-દ્વેષ હો. ઈ તો વાત થઈ કે, અસ્થિરતામાં ગઈ. આહા..હા...! એકતામાં જે સંસારમાં હતો તે અસ્થિરતામાં સંસાર અલ્પ રહી ગયો. રાગની એકતાના મિથ્યાત્વ ભાવમાં જે સંસાર અનંત હતો એ અસ્થિરતામાં અલ્પ સંસાર રહી ગયો. એ અલ્પ સંસાર પણ સુકાય જવાનો, સ્વભાવની દૃષ્ટિના જોરથી. આહા..હા...! આવું છે.

‘રાગદ્વેષમોહ વગરનો...’ એટલે સમજાણું ? મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીના રાગ-દ્વેષ વિનાનો, એમ. બધા રાગ-દ્વેષ વિનાનો એમ નહિ. ‘જ્ઞાનથી જ રચાયેલો...’ એ આત્માના સ્વભાવથી જ બનેલો. આહા..હા...! સમ્યક્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન, શાંતિની સ્થિરતા, સ્વરૂપાયરણ, આનંદ, વીતરાગતા વગેરે. એ ‘જ્ઞાનથી જ રચાયેલો ભાવ છે અને...’ ‘સર્વાન્ દ્રવ્યકર્માસ્રવ-ઓઘાન્ રુન્ધન્’ ‘તે સર્વ દ્રવ્યકર્મના આસ્રવના થોકને (અર્થાત્ જથ્થાબંધ દ્રવ્યકર્મના પ્રવાહને) રોકનારો છે,...’ એટલે તે આવતો નથી, એમ. રોકનારાનો અર્થ ઈ. આવતો ને રોક્યો છે એમ નહિ.

‘જે સર્વ દ્રવ્યકર્મના આસ્રવના થોકને...’ જે મિથ્યાત્વમાં અને અનંતાનુબંધીના ભાવમાં જે આસ્રવ આવતા એ થોક અહીંયાં સમકિતદર્શન, જ્ઞાન અને શાંતિની સ્થિરતાના ભાવમાં એ દ્રવ્યાસ્રવ રુંધાય જાય છે. મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીથી જે આસ્રવ આવતો એ આસ્રવ રુંધાય જાય છે. આહા..હા...! હવે આવું ઝીણું પડે માણસને. પછી એને જોડી દીધા, વ્રત ને તપ ને અપવાસ ને શરીરથી બ્રહ્મચર્ય પાળે એટલે થઈ ગયો ધર્મ ! હવે એવું તો અનંત વાર કર્યું છે, બાપા !

અંદર ભગવાન વીતરાગમૂર્તિ પડ્યો છે, એની એકતા વિના અને રાગની એકતા તૂટ્યા વિના જન્મ-મરણનો અંત એને આવતો નથી. આહા..હા...! આ તો ભવના અંતની વાત છે. આ..હા...!

‘સર્વ દ્રવ્યકર્મના આસ્રવના થોક...’ ‘ઓઘ’ છે ને ? ‘ઓઘ’, ‘ઓઘાન્’ દ્રવ્યકર્માસ્રવ ‘ઓઘ’, ‘ઓઘ’ મોટા. ‘ઓઘાન્’ એને રોકનારો છે. આહા..હા...! શું કહે છે ? આત્મા ચૈતન્ય ભગવાન જ્યાં રાગની એકતા તૂટીને સ્વભાવની એકતાનું પરિણમન કર્યું ત્યારે જે પહેલા મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીના રાગ કાળે જે દ્રવ્યાસ્રવનો થોક આવતો એ હવે અહીં આવતો નથી. રોક્યોનો અર્થ એ આવતો નથી. સમજાણું કાંઈ ? આવતો હતો ને રોક્યો છે, એમ નથી. એને એ આવતો જ નથી. એ આવવાનું પહેલા મિથ્યાત્વ વખતે હતું એ અત્યારે આવતું નથી, એમ. આવવાનું હતું એને રોક્યો છે, એમ નહિ. આવી વાતું છે. કથનમાં શું આવે ? સમજાવવું છે એમાં (આમ જ આવે). પહેલા આવતો હતો અને અત્યારે નથી આવતો એ અપેક્ષાએ એને રોક્યો છે (એમ કહ્યું).

‘સર્વ દ્રવ્યકર્મના આસ્રવના...’ આહા..હા...! ‘(જથ્થાબંધ દ્રવ્યકર્મના પ્રવાહને)...’ રાગની એકતાબુદ્ધિમાં જથ્થાબંધ કર્મ આવતા. આહા..હા...! તે ‘રોકનારો છે,...’ કોણ ? જ્ઞાનમય ભાવ, આત્મામય ભાવ. રાગની એકતાબુદ્ધિ વિનાનો સ્વભાવની એકતાનો ભાવ, કર્મના ઓઘને – થોકને રોકનારો છે. આહા..હા...!

‘एष सर्व-भावास्त्रवाणाम् अभावः’ અને ‘તે (જ્ઞાનમય) ભાવ સર્વ ભાવાસ્રવના અભાવસ્વરૂપ છે.’ બેય વાત લીધી. જડકર્મનો જે મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીનો થોક આવતો એ નથી આવતો અને જે મિથ્યાત્વ અને રાગ-દ્વેષનો આસ્રવ હતો, ભાવ.. ભાવ, એ નથી. દ્રવ્યાસ્રવ જે મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધી વખતે જે દ્રવ્યાસ્રવ આવતા તે અહીંયાં સમ્યગ્દર્શનની પરિણતિમાં એ આવતો નથી અને તેને ભાવાસ્રવ જે મિથ્યાત્વ ને રાગનો હતો એ ભાવાસ્રવ અહીં નથી. દ્રવ્યાસ્રવ અટકી ગયા અને ભાવાસ્રવ છે નહિ. અરે... અરે...! ભાવાસ્રવ એટલે આ મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીનો જે ભાવ તે ભાવાસ્રવ. છે ને સામે ? પુસ્તક છે કે નહિ ? આહા..હા...!

(તે જ્ઞાનમય) ‘ભાવ સર્વ ભાવાસ્રવના અભાવસ્વરૂપ છે.’ ‘एष सर्व-भावास्त्रवाणाम् अभावः’ આહા..હા...! એને દ્રવ્યાસ્રવ મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીનો આવતો એ તો નથી. સમ્યગ્દર્શન થતાં, રાગની એકતા તૂટતા અને મિથ્યાત્વ ને અનંતાનુબંધીનો જે ભાવાસ્રવ હતો એ પણ એને છે નહિ. દ્રવ્યાસ્રવ આવતો નથી, ભાવાસ્રવ છે નહિ. આહા..હા...! મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીનો ભાવાસ્રવ.

ભાવાર્થ :- ‘મિથ્યાત્વ રહિત ભાવ...’ જ્ઞાતા-દૃષ્ટા સ્વભાવનો ભાવ, દયા, દાન, વ્રતાદિના વિકલ્પની એકતા વિનાનો ભાવ. આહા..હા...! તે ‘જ્ઞાનમય છે.’ એ આત્મામય છે, એ સ્વભાવમય છે, એ શુદ્ધ છે. મિથ્યાત્વ રહિત ભાવ તે જ્ઞાનમય છે, સમક્રિતમય છે, શાંતિમય છે, વીતરાગ પર્યાયમય છે. એ ચોથે (ગુણસ્થાને) !

મુમુક્ષુ :- અનંતાનુબંધીનો જાય છે.

ઉત્તર :- એ અનંતાનુબંધીનો ગયો એટલી સ્વરૂપ આચરણ વીતરાગતા આવી. એ

ના પડે છે ને ઘણા ! (સમક્રિતીને) સ્વરૂપાયરણ નથી. ઓલો 'વિદ્યાસાગર' ના પાડે છે, નહિ ? 'વિદ્યાસાગર' નામ ને ? લખ્યું છે. એ ના પાડે છે. અરે... પણ પ્રભુ ! આહા..હા...!

આત્મા જિનસ્વરૂપ ત્રિકાળ છે. એનું જ્યાં જિનસ્વરૂપનું (ભાવ થયું)... રાગથી એકતાબુદ્ધિમાં સંસાર હતો, મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીનો (ભાવ હતો), એ ભાવ હવે સમક્રિતના ભાવ વખતે એ ભાવ નથી. એ ભાવ નથી તો જ્ઞાનમય ભાવમાં, શ્રદ્ધામય આવ્યો, શાંતિમય આવ્યો, સ્થિરતા આવી, અંશે વીતરાગતા આવી, અંશે આનંદ આવ્યો. આહા..હા...! જેટલી શક્તિઓ છે તેની અંશે વ્યક્ત દશા (થઈ), એ જ્ઞાનમય ભાવ કીધો, રાગ નહિ. સમજાય છે ને ? આહા..હા...! ભાષા તો સાદી છે. આવું સમજાય એવું છે.

આહા..હા...! સંતોએ જગતને ન્યાલ કરી દીધા છે ! આહા..હા...! ન્યાલકરણ ! એ લોકોમાં આવે છે. 'સ્વામીનારાયણ' હતા ને ? 'સ્વામીનારાયણ' જ્યાં ત્યાં દારૂને છોડાવે. ન્યાલકરણ.. ન્યાલકરણ કહેતા એને. 'સ્વામીનારાયણ' કાઠીમાં જાય માંસ છોડાવે, દારૂ છોડાવે, એવું છોડાવે એટલે (લોકો કહે) ન્યાલકરણ.. ન્યાલકરણ.. ન્યાલકરણ. હવે એમાં શું ? આ તો મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીની એકતાનો રાગ છોડાવ્યો એ ન્યાલકરણ છે. આહા..હા...! અને ન્યાય જે આત્માનો ન્યાલ છે એ પ્રગટ દશા થઈ. આહા..હા...!

'મિથ્યાત્વ રહિત ભાવ જ્ઞાનમય છે. તે જ્ઞાનમય ભાવ રાગદ્વેષમોહ વગરનો છે...' જોયું ? ચોથે ગુણસ્થાને કે પાંચમે પણ જે નિર્મળ પરિણતિ થઈ એ તો રાગ-દ્વેષ-મોહ વગરની છે. મોહ એટલે મિથ્યાત્વ. રાગ-દ્વેષ અનંતાનુબંધી આદિ. એ વગરનું પરિણમન છે. આહા..હા...! 'આસ્રવ અધિકાર' ! આગળ ૧૭૦ (ગાથામાં) લેશે. જઘન્યપણે છે એટલે યથાખ્યાત નથી ત્યાં સુધી એને આસ્રવ આવે છે, પણ આ નહિ. રાગની એકતાબુદ્ધિનો મિથ્યાત્વ ભાવનો જે આસ્રવ એમાં દર્શનમોહ આવે છે. આહા..હા...! અને ચારિત્રમાં તે અનંતાનુબંધીનો ભાવ આવે છે. આહા..હા...!

'આ જ્ઞાનમય ભાવ રાગદ્વેષમોહ વગરનો છે...' મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીના. મિથ્યાત્વ - મોહ અને અનંતાનુબંધીના રાગ-દ્વેષ વિનાનો છે. આ..હા...! હવે આને સ્વરૂપાયરણ ન કહેવું ત્યારે શું કહેવું એને ? અહીં તો બિલકુલ રાગની એકતા વિનાનો ભાવ. અને 'બંધ અધિકાર'માં પણ એ કહેશે, ઉપયોગમાં રાગને એકત્વ કરે છે એ બંધનું કારણ (છે), એમ ત્યાં કહ્યું. રાગ બંધનું કારણ એમ નથી કહ્યું. આહા..હા...! ઉપયોગની શરૂઆત કરી. 'બંધ અધિકાર'માં, પાંચ ગાથા. ઉપયોગમાં રાગને એકત્વ કરે તે મિથ્યાત્વ બંધનું કારણ છે. આહા..હા...! બંધ.. બંધ અધિકાર ! ચારે કોરથી જુઓ તો... આહા..હા...! વસ્તુની ખબર ન મળે.

સચ્ચિદાનંદ પ્રભુ અંદર પૂર્ણાનંદનો સાગર ! અનંત ગુણગંભીર મોટો દરિયો પડ્યો છે. છે અરૂપી પણ સ્વભાવનો દરિયો છે ઈ. આહા..હા...! એનું જ્યાં શ્રદ્ધા-જ્ઞાન થાય છે ત્યારે મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીના જે આસ્રવ આવતા હતા એ અટકી ગયા અને ભાવાસ્રવ

જે મિથ્યાત્વના હતા એ પણ નથી. દ્રવ્યાસ્રવ નથી અને ભાવાસ્રવે નથી. આહા..હા...! ‘એ દ્રવ્યકર્મના પ્રવાહને રોધનારો છે; તેથી તે ભાવ જ ભાવ-આસ્રવના અભાવસ્વરૂપ છે.’ બેય લીધું. આહા..હા...! સમજાય છે કાંઈ ? ‘ઝાંઝરીજી’ ! આવી વાત (અલૌકિક વાત છે) !

આહા..હા...! કહે છે કે, જ્યાં મિથ્યાત્વની ગાંઠ ગળી ત્યાં અંદર જ્ઞાનમય ભાવ રહે છે અહીં તો. આહા..હા...! આત્મામય ! જ્ઞાનમય એટલે આત્મામય. આત્માના જે શુદ્ધ સ્વભાવ અનંત છે તેની પર્યાયમાં અનંત ભાવનો જ્ઞાનમય, આનંદમય, શાંતિમય, શ્રદ્ધામય એ બધી પર્યાયોની વ્યક્તતા એકલું પરિણમન જ રહે છે. આહા..હા...! એને દ્રવ્યકર્મ જે મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીના આવતા એ તો રોકાય ગયા પણ મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીના જે ભાવાસ્રવ છે એ જ્ઞાનમય ભાવમાં એ નથી. સમજાણું કાંઈ ? આહા..હા...! ‘તેથી તે ભાવ જ ભાવ-આસ્રવના અભાવસ્વરૂપ છે.’

અહીં કીધું, જુઓ ! ‘સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ જ છે;...’ મિથ્યાત્વ ‘જ’ કીધું છે. એકાંત કરી નાખ્યું નથી ? મિથ્યાત્વ જ સંસારનું કારણ છે ? પછી બીજા કોઈ કારણ નથી ? ભઈ ! બીજા છે ઈ અલ્પ છે એની ગણતરી નથી. અનંત અનંત નરક ને નિગોદના ભવ, બાપા...! એ ચોરાશી લાખના અનંતા... અનંતા.. અનંતા.. ભવ, એનું કારણ એક મિથ્યાત્વ જ છે. આહા..હા...! સમકિત થાય પછી એક, બે-ચાર ભવ હોય ઈ કાંઈ ગણતરીમાં નથી, એ તો જ્ઞાનનું શેય છે. આહા..હા...!

‘સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ જ છે;...’ અને બીજે પણ આવે છે. મિથ્યાત્વ જ આસ્રવ છે. ખરો તો એ જ આસ્રવ છે. આહા..હા...! હવે આ ટીકાકાર કરનારા આમ કહે છે. એને એકાંત કોઈ ઠરાવી દેવે. લ્યો ! મિથ્યાત્વ જ સંસાર (એ) એકાંત છે. સાંભળને ! અને સમકિત છે તે જ મોક્ષનું કારણ અને મોક્ષ છે. જેમ મિથ્યાત્વ સંસાર છે તેમ સમ્યગ્દર્શન તે મોક્ષ છે. આહા..હા...! કેમકે મોક્ષ – મુક્ત સ્વરૂપ, એની પ્રતીતિ અનુભવમાં આવી તે મુક્ત સ્વરૂપ જ છે. આ..હા...! ‘પ્રવચનસાર’માં કહ્યું ને ! પાંચ ગાથા ! પાંચ ગાથા મોક્ષમાર્ગની છે છતાં મોક્ષતત્ત્વ કહ્યું છે. આહા..હા...! શું શૈલી ! નિજ સ્વભાવને પ્રાપ્ત કરવા માટેની શૈલી ! આ..હા..હા...! બીજા લાખ ક્રિયાકાંડો કરે, દયા ને વ્રત ને તપ ને ભક્તિ ને પંચ કલ્યાણક કરે ને બધા ગજરથ કાઢે. આ સમ્યગ્દર્શનની શ્રદ્ધાના ભાન વિના એ બધા સંસાર ખાતે છે. આહા..હા...!

‘સંસારનું કારણ મિથ્યાત્વ જ છે;...’ ‘જ’, ‘જ’ છે, એમ કીધું છે. ત્યારે પછી અવ્રત ને પ્રમાદ, કષાય નહિ ? આ જ કારણ છે ? એ અનંત સંસારનું કારણ નથી. ‘તેથી મિથ્યાત્વસંબંધી રાગાદિકનો અભાવ થતાં, સર્વ ભાવાસ્રવનો અભાવ થયો એમ અહીં કહ્યું.’ એ જાતના સર્વ ભાવાસ્રવ જે મિથ્યાત્વ અને અનંતાનુબંધીના, (એ) સર્વ ભાવનો એને અભાવ થયો. સર્વ ભાવનો – આસ્રવનો અભાવન થયો એમ અહીંયાં કહ્યું. વિશેષ કહેશે...

(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ !)